

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КІЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НАУКОВА ЕТИКА

Для здобувачів вищої освіти

Ступінь «Доктор філософії»

спеціальності: 011 Науки про освіту; 012 Дошкільна освіта;
023 Образотворче мистецтво; декоративне мистецтво; реставрація;
025 Музичне мистецтво; 031 Релігієзнавство; 032 Історія та археологія;
033 Філософія; 035 Філологія; 053 Психологія; 231 Соціальна робота

2016-2017

УДК 174:37(075.8)

ББК 87.75я73

х82

Структура програми типова. Години відповідають робочому навчальному плану.

Завідувач аспірантури, докторантури

 О.В.Кудряшова

Робоча програма “Наукова етика” для здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії, 2016. – с.

Розробник:

Хоружа Людмила Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та історії педагогіки

Протокол № 3 від «09» листопада 2016 року.

Завідувач кафедри Хоружа Л.Л.

 (Хоружа Л.Л.)
 (підпис) (прізвище та ініціали)
 “10” листопада 2016 року

УДК 174:37(075.8)
 ББК 87.75я73
 х82

Структура програми типова. Години відповідають робочому навчальному плану.

Завідувач аспірантури, докторантури

 О.В.Кудряшова

Робоча програма “Наукова етика” для здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії, 2016. – с.

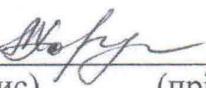
Розробник:

Хоружа Людмила Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та історії педагогіки

Протокол № 3 від «09» листопада 2016 року.

Завідувач кафедри Хоружа Л.Л.

 (Хоружа Л.Л.)
 (підпис) (прізвище та ініціали)
 “10” листопада 2016 року

УДК 174:37(075.8)

ББК 87.75я73

х82

Структура програми типова. Години відповідають робочому навчальному плану.

Завідувач аспірантури, докторантури

 О.В.Кудряшова

Робоча програма “Наукова етика” для здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії, 2016. – с.

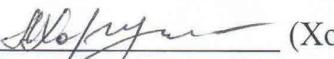
Розробник:

Хоружа Людмила Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та історії педагогіки

Протокол № 3 від «09» листопада 2016 року.

Завідувач кафедри Хоружа Л.Л.

 (Хоружа Л.Л.)
 (підпись) (прізвище та ініціали)
 “10” листопада 2016 року

ЗМІСТ

Пояснювальна записка4
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	6
II. Тематичний план навчальної дисципліни	7
III. Програма	
IV. Плани семінарських занять	9
V. Завдання для самостійної роботи	10
VI. Методи навчання	11
VII. Методичне забезпечення курсу	11
VIII. Рекомендована література	
Основна	12

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни “Наукова етика” є нормативним документом Київського Університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою теорії та історії педагогіки на основі освітньо-наукової програми підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати здобувач, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни “Наукова етика”, необхідне методичне забезпечення.

“Наукова етика” є складовою частиною дисциплін, які є обов’язковими для вивчення аспірантами усіх спеціальностей, нормативного блоку «Філософія і методологія наукового дослідження» освітньої програми здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань **фундаментальної підготовки фахівців вищої кваліфікації**, зокрема: теоретичне та практичне оволодіння майбутніми науковцями основами академічної культури, розвиток особистісних якостей у здобувачів, розуміння особливостей свого морального статусу, наукової етики.

Мета вивчення курсу: формування у здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» моральних цінностей наукової діяльності через засвоєння її нормативних зasad, розвиток і саморозвиток професійної етичної культури на рефлексивній основі.

Завдання курсу:

- визначити особливості науки та її взаємозв’язок з іншими способами пізнавальної діяльності;
- розкриття соціальної значущості дотримання науковцем норм етики у дослідницькій діяльності;
- ознайомлення здобувача з принципами, нормами і правилами поведінки дослідника у різних сферах його діяльності;
- формування моральних цінностей дослідника, академічної чесності при виконанні різних наукових завдань;
- аналіз результатів наукової діяльності на рефлексивній основі, самоаналіз своїх вчинків у різних її сферах;
- розвиток у аспірантів умінь опрацьовувати різні інформаційні джерела відповідно до норм наукової етики.

У процесі вивчення курсу важливо зосередити увагу на **засвоєнні знань** із таких питань: наука, категорії етики, академічна культура,наукова етика.

Підвищенню ефективності семінарських занять сприятиме передбачене програмою виконання аспірантами практичних робіт, творчих

проектів, зокрема осмислення Кодексу наукової етики вченого України; творів, есе, реферативних повідомлень, доповідей тощо.

Під час семінарських занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти **набувають уміння та навички, формують загальнопрофесійні компетенції щодо:**

1. осмислення загальних основ наукової етики;
2. розуміння специфіки наукової діяльності вченого-дослідника;
3. розуміння сутності основних категорій наукової етики, особливостей їхньої реалізації у діяльності науковців;
4. визначення співвідношення структури наукової пізнавальної діяльності з етичними вимогами до дослідника;
5. усвідомлення основних вимог до наукової етики викладача;
6. виявлення, аналіз несприятливих факторів та негативних наслідків, помилкових, афектних дій у науковій діяльності;
7. вміння виділяти етичні аспекти наукової діяльності, давати моральну оцінку мотивам, засобам та наслідкам дій; давати моральну оцінку явищам наукової діяльності.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить один кредит 30 год., з них 8 год. – лекції, 6 год. – семінарські заняття, 16 год. – самостійна робота.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

І. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: наука як пізнавальна та соціальна діяльність; цінності науки, наукова етика, її принципи та норми; розвиток і саморозвиток академічної культури на засадах наукової етики.

Курс: підготовка <u>аспірантів</u>	Напрям, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>1 кредит</i></p> <p>Змістовий модуль 1</p> <p>Загальний обсяг дисципліни (години): <i>30 години</i></p> <p>Тижневих годин: <i>2 години</i></p>	<p>Освітній рівень “доктор філософії”</p> <p>Спеціальності:</p> <p><i>011 Науки про освіту; 012 Дошкільна освіта; 023 Образотворче мистецтво; декоративне мистецтво; реставрація; 025 Музичне мистецтво; 031 Релігієзнавство; 032 Історія та археологія; 033 Філософія; 035 Філологія; 053 Психологія; 231 Соціальна робота</i></p>	<p>Нормативна</p> <p>Рік підготовки: 7.</p> <p>Семестр: 13.</p> <p>Аудиторні заняття: 14 годин, з них:</p> <p>Лекції: 8 години</p> <p>Семінарські заняття: 6 годин</p> <p>Самостійна робота: 16 годин</p>

ІІ. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Разом	Кількість годин						
			Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Самостійна робота	Модульний контроль		
Змістовий модуль І.									
Наука, загальні основи наукової етики та її норми									
1.	Вступ. Наука як вид пізнавальної діяльності. Особливості та цінності наукового пізнання.	6	2	2		4			
2.	Етика та її категорії. Роль та функції етики у науковому пізнанні.	8	4	2	2	4			
3.	Норми наукової етики. Кодекс українського вченого та його особливості	8	4	2	2	4			
4.	Порушення норм етики науки, відповідальність та наслідки вченого.	8	4	2	2	4			
<i>Разом за освітньою програмою</i>		30	14	8	6	16			

ІІІ. ПРОГРАМА ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Наука, загальні основи наукової етики та її норми І

Тема 1. ВСТУП. Наука як вид пізнавальної діяльності. Особливості та цінності наукового пізнання(2 год.)

Вступ. Наука – сфера діяльності людини, спрямована на одержання нових знань про навколошній світ. Три аспекти буття науки: пізнавальна діяльність, соціальний інститут, сфера культури. Особливості наукового пізнання. Критерії несуперечливості та можливості перевірки наукових

результатів. Цілі науки. Цінності науки (за Р.К. Мертоном): універсалізм, колективізм, безкорисність, організований скептицизм.

Основні поняття теми: наука, пізнавальна діяльність, наукове пізнання, цілі та цінності науки.

Тема 2. Етика та її категорії. Роль та функції етики у науковому пізнанні (2 год.)

Категорії етики як відображення сутнісних елементів моралі. Етичні категорії, які характеризують процес наукового пізнання. Совість, обов'язок, відповідальність, чесність у діяльності науковця. Норми наукової діяльності як історично встановлені стандарти поведінки вченого. Гуманізм як нормативна основа дослідницької діяльності. Функції етики у науковому пізнанні: описова, ціннісно-орієнтаційна, регулятивна, прогностична тощо.

Основні поняття теми: етика, категорії етики, норми, гуманізм, функції етики.

Семінар 1. Етичні засади наукового пізнання (2 год.).

Тема 3. Норми наукової етики. Кодекс українського вченого та його особливості (2 год.)

Міжнародні стандарти наукової діяльності. Норми наукової етики у контексті академічної культури. Характеристика основних сфер наукової діяльності вченого. Кодекс українського вченого та його особливості.

Основні поняття теми: стандарти, академічна культура, сфери наукової діяльності, кодекс ученого.

Семінар 2. Аналіз кодексів наукової діяльності ученого (2 год.).

Тема 4. Порушення норм етики науки, відповідальність та наслідки вченого. (2 год.)

Аналіз порушень норм етики вченого. Плагіат і різні прояви plagiatu. Способи опрацювання наукового матеріалу: коментар, цитування. Джерельна база дослідження. Авторське право. Захист авторських прав. Перевірка тексту на plagiat (інформаційне забезпечення).

Основні поняття теми: plagiat, коментар, цитування, авторське право, відповідальність вченого.

Семінар 3. Упередження порушень дослідником норм наукової етики (2 год.)

IV. ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1.

Тема: Етичні засади наукового пізнання (2 год.).

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Особливості наукового пізнання.
2. Сучасна наука та зміна її світоглядних принципів.
3. Етика як невід'ємна складова наукової діяльності.
4. Етичні принципи наукового пізнання.
5. Базові наукові цінності за Р.Мертом.

II. Перевірка виконання самостійної роботи .

III. Обговорення етичних дилем з теми.

Рекомендована література: [2,3, 6, 7, 9, 10, 15]

Семінар 2

Тема: Аналіз кодексів наукової діяльності ученого (2 год.).

План заняття

I. Обговорення теоретичних питань

1. Поняття етичної норми у науковій діяльності.
2. Проблема соціальної відповідальності вченого.
3. Етичні засади розв'язання моральних дилем у сфері наукової діяльності.
5. Характеристика основних положень Етичного кодекса українського вченого.
6. Визначення табу у різних сферах наукової діяльності дослідника.

II. Перевірка виконання самостійної роботи .

III. Проблемна дискусія.

Рекомендована література: [1, 4, 12, 13, 14]

Семінар 3.

Тема: Упередження порушень дослідником норм наукової етики (2 год.)

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань.

1. Аналіз різновидів порушень дослідником норм наукової етики.
2. Дотримання забов'язань дослідником щодо академічної чесності. Декларація академічної добroчесності.
3. Характеристика різних типів конфліктів інтересів. Розв'язання конфліктних ситуацій.
4. Способи перевірки матеріалів на plagiat.

ІІ. Перевірка виконання самостійної роботи студентів.

ІІІ. Аналіз етичних дилем, пов'язаних з науковою роботою дослідника..

Рекомендована література [1, 11, 14]

V. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Тема 1. Етичні засади наукового пізнання.

1. Доведіть, що без науки немає сучасного цивілізаційного розвитку.
2. Проаналізуйте нормативні документи, які регламентують сферу освіти (закони України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Національна стратегія розвитку освіти на 2012-2021 роки” тощо) щодо ролі науки та наукового пізнання у розвитку усіх сфер суспільства.
3. Визначте основні цінності наукового пізнання та їхні особливості.
4. Доведіть необхідність регуляції діяльності науковця при виконанні дослідження.
5. Підберіть декілька відомих афоризмів, які актуалізують проблему етичних вимог до діяльності дослідника, визначте власне розуміння цих висловів.
6. Напишіть твір-есе на одну із запропонованих тем : “Проблема добра і зла як сутнісна основа етики”, “Академічна чесність – моральний регулятор поведінки вченого”.

Тема 2. Аналіз кодексів наукової діяльності ученого .

1. Напишіть твір-есе на тему: “ Академічна чесність: данина моді, чи життєва необхідність?”.
2. Спираючись на ситуації з педагогічної практики, наведіть приклади порушення науково-педагогічними працівниками норм академічної етики.
3. Визначить деякі приклади академічної нечесності дослідника.
4. Охарактеризуйте вітчизняні та міжнародні стандарти щодо plagiatu.
5. Проаналізуйте Етичний кодекс українського вченого та запропонуйте деякі положення, яких бракує в існуючому документі.

Тема 3. Упередження порушень дослідником норм наукової етики.

1. Висловіть власну думку щодо питання: “ Чому plagiat шкодить розвитку науки?”
2. Розробіть для себе пам'ятку щодо уникнення plagiatu у процесі виконання наукового дослідження.
3. Наведіть деякі приклади конфлікту інтересів різних сторін у процесі наукової роботи.

4. Обґрунтуйте власну позицію щодо необхідності введення певних адміністративних санкцій в університеті щодо порушення дослідниками норм наукової етики. Якими повинні бути ці санкції?

5. Підготуйтесь до дискусії на тему: “Етичні стандарти сучасної вищої освіти”.

VI. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: педагогічні задачі.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; розв'язування педагогічних задач; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

VII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчально-методичний посібник;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

VIII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова – К.; Таксон, 2016. – 234 с.
 2. Блощинська В.А. Етика. Практикум: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 248с.
 3. Богатов В.В. Этика в научной деятельности /В.В.Богатов //Вестник ДВО РАН,2008.- № 1.- С.144-157.
 4. Гончаренко С.У.Етика науки та етичний кодекс ученого/С.У.Гончаренко // Шлях освіти. -2011.-№ 3.- С.2-8.
 5. Етика: Навч. посібник / В.О. Лозова, М.І. Панов, А.О. Стасевська та ін.. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 224с.
 6. Етика: Навч. посібник / Т.Г. Аболіна, В.В. Єфименко, О.М. Лінчук. – К.: Либідь, 1992. – 328с.
 7. Наука мира.Washington ProFile-Intern. News & Inform/Agency?20001-2007/-
<http://www.washprofile.org/ru/node/5164>.
 8. Норми научной этики (приняты Сенатом Общества Макса Планка 24 ноября 2000 г.)/ пер.В.Тереховой.-<http://www.sbras/ru/HBC/2002/n04-05/f17.html>.
 9. Рузавин Г.И. Философия науки: учеб. пособие для студентов и аспирантов высших учебных заведений /Г.И.Рузавин.- М.:ЮНИТИ-ДАНА,2012.- 183 с.- (Серия «Экзамен»)
 10. Свасьян К.А. Становление европейской науки /К.А.Свасьян.-М.:Evidentis, 2009.-436 с.
 11. Що потрібно знати про plagiat: посібник з академічної грамотності та етики для «чайників». Ел.ресурс.http://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/books_ac-gr.pdf.
 12. Хоружа Л.Л.Морально-етичні принципи та норми наукової діяльності / Л.Л.Хоружа //Вища школа,2015.- № 6.- С.9-19.
 13. Хоружий Г.Ф. Академічна культура:цінності та принципи вищої освіти / Г.Ф. Хоружий.- Тернопіль: Навчальна книга – Богдан,2012.-320 с.
 14. Чепига М. Академічна нечесність викладачів та студентів:шлях її подолання в Україні/М.Чепига. // Вища школа.2009.- №11.- с.79-91.
 15. Швейцер А. Культура и этика: для научных библиотек/пер. с нем.Н.А.Захаренко и Т.В.Колшанского.- М.:Прогресс,1973.- 340 с.

Робоча програма навчального курсу

“Наукова етика”

Укладач: *Хоружа Людмила Леонідівна*, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Наукова етика. Програма навчальної дисципліни / Укладач Л.Л. Хоружа, . – К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016. –13 с.